
II. ЕКОНОМІКА СФЕРИ СЕРВІСУ

УДК 338.48

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ОБСЯГУ НАДАНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ, ВИЗНАЧЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ТУРИСТІВ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НА МАЙБУТНІ ПЕРІОДИ

В. Ф. КИФЯК, доктор економічних наук, професор
(Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ);

О. В. КИФЯК, кандидат економічних наук, доцент
(Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича)

Анотація. *Мета статті* полягає в пошуку сучасних підходів до розрахунку обсягу наданих характерних та супутніх туристичних послуг і придбаних товарів туристами, установлення чисельності туристів, які відвідали місто, та прогнозування обсягів туристичних послуг на майбутні періоди. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань* здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, експертних оцінок та екстраполяції. **Результати.** *На прикладі м. Чернівці встановлено чисельність туристів, які відвідали місто, розраховано обсяг наданих послуг та середньорічний темп зростання реалізації туристичних послуг за останні п'ять років, що сприяло прогнозуванню обсягу реалізації послуг на майбутній період. Практична значущість результатів дослідження.* Установлений перелік наданих послуг і придбаних товарів туристами та їх обсяги підтверджують, що туризм безпосередньо або опосередковано через туристичне споживання здійснює стимулювальний вплив на розвиток багатьох видів економічної діяльності й вимагає розбудови відповідної інфраструктури, додаткового залучення матеріальних і трудових ресурсів, збереження екологічної рівноваги.

Ключові слова: розрахунок, характерні та супутні послуги, обсяг послуг, чисельність туристів, реалізація, темп зростання, прогнозування.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Україна з її унікальними рекреаційно-туристичними ресурсами має величезний потенціал для розвитку іноземного та внутрішнього туризму. «Загальна площа придатних для туризму й відпочинку природних ландшафтів становить тут

9,4 млн га, які й досі ще повністю не освоєно. На території нашої держави налічується понад 125 тис. пам'яток археології, архітектури, містобудування, історії та мистецтва, працюють сотні музеїв» [1, с. 85].

Незважаючи на військові дії на сході країни та інші економічні й соціальні проблеми, Україна може ввійти у групу країн-лідерів за обся-

гами залучення іноземних туристів. За даними прес-служби Адміністрації Державної прикордонної служби України, тільки з 10 держав, громадяни яких найбільше перетинали кордон на в'їзд в Україну у 2017 р., чисельність відвідувачів зросла майже до 13 млн осіб [2]. Вітчизняний туризм, як відзначають фахівці, може щорічно поповнювати державний і місцеві бюджети на десятки мільярдів гривень, генеруючи до 10 % щорічних бюджетних надходжень, не враховуючи мультиплікативний ефект від діяльності суміжних сфер.

Одночасно, за статистичними даними, спостерігається зниження обсягів реалізації туристичних послуг, що входить у протиріччя зі збільшенням в'їзного туристичного потоку та розвитком туристичної інфраструктури. Це свідчить про не повне врахування витрат туристів та надання значної частини туристичних послуг у тіньовому секторі. Ураховуючи те, що значна чисельність туристів, які відвідують регіон або певну територію чи місто, не користується послугами туристичних фірм, агентств, бюро та інших суб'єктів туристичної діяльності, виникає проблема пошуку методів визначення чисельності туристів, які перебували в конкретному місті чи регіоні, та розрахунку обсягу наданих їм послуг.

Необхідність розробки та впровадження сучасних методик розрахунку обсягу наданих туристичних послуг і придбаних товарів туристами за певний проміжок часу обумовлює актуальність наукового дослідження, яке сприятиме встановленню реального впливу сфери туризму на економічний розвиток регіону чи міста, визначенню економічної й соціальної вагомості туризму серед інших галузей господарювання та розробці відповідної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням територіальної організації туристичної діяльності й визначення її впливу на розвиток регіону або міста, розробки нових маршрутів та організації обліку туристів, статистичних спостережень і використання методик розрахунку обсягу спожитих туристичних послуг присвячені наукові праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Це, зокрема, польські дослідники Анджей Стасяк, Іоланта Следзинська, Богдан Влодарчик, які у своїй праці «Туристичні маршрути. Від задуму до реалізації», визначають важливість розробки нових туристичних маршрутів та їх значення

у формуванні туристичних потоків [3]. Станіслав Лісзевський у роботі «Місто і туризм», на прикладі міста Лодзь (Польща), виокремлює головні причинно-наслідкові зв'язки між функціями міста та структурою туристичного потоку, що має вагомий вплив на соціально-економічний розвиток міста [4, с. 310]. Українські науковці В. С. Кравців, В. К. Євдокименко, П. В. Гудзь, В. І. Цибух, О. Г. Милашко та інші вважають, що туристична сфера суттєво впливає на розвиток загальної та спеціальної інфраструктури регіону, є суттєвим джерелом валютних надходжень, сприяє розвитку супутніх видів діяльності. Так, зокрема, В. І. Цибух стверджує, що надання туристичних послуг, придбання супутніх товарів активно підтримує функціонування та розвиток великої кількості підприємств, зосереджених у регіоні. На туристичну сферу працює більше 40 галузей: від агропромислового комплексу – щоб нагодувати гостей, до правоохоронних органів – щоб забезпечити порядок і безпеку [5, с. 37]. Але облік туристів та обсяг послуг, наданих їм, здійснюється тільки тих, які безпосередньо надані туристичними підприємствами. Статистичні дослідження та встановлення обсягу наданих туристичних послуг «проводять для того, щоб виявити, як туризм впливає на економіку країни, на платіжний баланс, а також для виявлення основних напрямків та тенденцій розвитку туризму для планування його матеріально-технічної бази, проведення маркетингових досліджень та просування продукту до потенційних споживачів» [6, с. 5]. Не менш важливими є наукові підходи щодо визначення обсягу наданих туристичних послуг та розрахунку чисельності туристів, проведені в межах єврорегіону «Верхній Прут» [7, с. 71].

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є пошук сучасних підходів до розрахунку обсягу наданих характерних та супутніх туристичних послуг і придбаних товарів туристами, установлення чисельності туристів, які відвідали місто, та прогнозування обсягів туристичних послуг на майбутні періоди.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розрахунок обсягу туристичних послуг та товарів, придбаних туристами на певній території, прогноз попиту на туристичні послуги в майбутньому періоді

та визначення місця і ролі туризму в соціально-економічному розвитку конкретного міста чи регіону, а також впливу туризму на господарський комплекс – це одне із завдань, яке поставлено перед органами влади, науковими організаціями, структурами туристичного бізнесу та громадськості.

Визначення економічної ефективності та соціальної важливості туризму здійснюється у відповідних сукупних базових показниках, визначених і розрахованих спеціально. У Державному класифікаторі видів економічної діяльності туризм визначено як окремий вид економічної діяльності (секція № 1 «Діяльність транспорту та зв'язку», розділ 63.3, підклас 63.30.0 «Послуги з організації подорожувань»), до якого включено туристичну діяльність, посередницьку діяльність турагентів із реалізації туристичного продукту туроператорів, діяльність екскурсиводів (гідів), продаж та резервування квитків із будь-якою метою (відпустка, відрядження тощо) для подорожування на всі види транспорту [8]. Водночас діяльність санаторно-курортних закладів, готелів, ресторанів, туристичних баз, туристичні перевезення та інші послуги внесені до інших розділів класифікатора видів економічної діяльності, що значно ускладнює визначення економічної ефективності функціонування туристичної галузі загалом.

Сьогодні вплив туризму на національну економіку, економіку регіону чи міста є нечітко визначеним, оскільки із загального обсягу спожитих за певний період товарів та послуг, а також окремо, за кожною з галузей економіки, неможливо виділити ту їх частку, що припадає на споживання туристами, тобто забезпечена лише завдяки туристичній діяльності й залежить від грошових витрат туристів. Практично неможливо із загального обсягу продажів виділити частку товарів або послуг, придбаних туристами (наприклад, обсяг спожитих туристами продуктів харчування або послуг зв'язку), тому проблема методологічного забезпечення розрахунку чисельності туристів, які відвідали певну територію, та обсягу наданих їм послуг потребує подальшого розв'язання.

На прикладі м. Чернівці запропоновано різні підходи до розрахунку обсягу наданих характерних та нехарактерних туристичних послуг і придбаних товарів туристами. Для розрахунку обсягу туристичних послуг, що

споживалися туристами, та придбаних товарів у межах м. Чернівці протягом 2017 року, а також визначення їх вартості, використано такі джерела інформації:

дані Чернівецької обласної державної податкової інспекції;
державні статистичні спостереження;
адміністративні дані;
окремі додаткові статистичні дослідження;
експертні оцінки.

За підсумками опитування 2 370 туристів визначено основний перелік та орієнтовну вартість характерних товарів і послуг, що споживалися туристами під час їхнього перебування на території м. Чернівці.

Розрахунок здійснено на принципі врахування споживчих витрат кожного з відвідувачів м. Чернівці, незалежно від мотивації поїздки, оскільки кожен відвідувач витрачав певні грошові кошти протягом перебування в місті, споживаючи товари та послуги різних галузей економіки, що позначається загалом на економіці та соціальній сфері міста.

До переліку характерних та нехарактерних туристичних послуг і **товарів, що споживалися туристами в межах м. Чернівці протягом 2017 року** (відповідно до Державного класифікатора продукції і послуг України ДКО 16-97), увійшли:

послуги готелів із ресторанами;
послуги закладів громадського харчування;
послуги із продажу напоїв із розважальною програмою;
послуги транспорту;
послуги екскурсійних автобусів;
послуги екскурсиводів;
послуги туроператорів і турагентів;
послуги сфери відпочинку, розваг, культури та спорту;
послуги музеїв та інших культурно-історичних об'єктів;
фінансові та страхові послуги;
інші послуги (торгівля, інформаційні, консультаційні послуги, фотографія, переклад і т. д.).

За результатами анкетування встановлено, що 22 % туристів, які відвідали м. Чернівці, подорожували самостійно, решта – із друзями, родиною або у складі туристичних груп.

Беручи за основу Методику розрахунку обсягів туристичної діяльності, затверджену спільним наказом Державної туристичної ад-

міністрації України та Державного комітету статистики України від 12 листопада 2003 року № 142/394 [9], а також узагальнену інформацію проведеного опитування туристів щодо переліку, структури та вартості туристичних послуг, які надавалися у 2017 р., встановлено, що іноземні туристи та туристи з інших регіонів України, які перебували на території м. Чернівців у 2017 р. у середньому витрачали по 1 645 грн на день кожний (в/д), або 52 євро. Тоді як у Львові, за даними управління туризму Львівської міськради, у середньому один турист витрачав 2 355 грн, або 75 євро на день [10].

Установлено, що середня тривалість перебування одного туриста в м. Чернівці становить 1,4 дня (т/п). Отже, один турист за період перебування в місті витрачав 2 303 грн.

За матеріалами дослідження встановлено, що добові витрати туристів, які проживали в готелях м. Чернівці, структуровані так:

середня вартість розміщення та харчування становила 928 грн за добу;

послуги туроператорів та турагентів, транспортні витрати, екскурсійна, розважальна програми – 541 грн;

придбання сувенірів, супутніх товарів та інші витрати – 176 грн.

За даними Чернівецької ОДПШ. у 2017 р. тільки туристичний збір із проживання туристів у готелях міста поповнив бюджет Чернівців на 258,2 тис. грн, що на 71,4 тис. грн, або на 27,6 % перевищує показники попереднього року [11]. Загальний обсяг послуг із проживання становив 25,8 млн грн, що свідчить про те, що 11 211 туристів проживали в готелях, які сплачували туристичний збір.

Загалом, за розрахунками, на основі вищезазначеної методики та проведеного дослідження, загальна сума наданих послуг і придбаних товарів туристами (о.п.) у м. Чернівці у 2017 р. становить біля 720 млн грн. Для порівняння, у Львові, за даними управління туризму Львівської міськради, загальна сума спожитих послуг та придбаних товарів туристами у 2017 р. становить майже 19 млрд грн, або 615 млн євро [10], що у 26,3 раза більше ніж у Чернівцях.

Чисельність туристів (ч.т.), які відвідали м. Чернівці у 2017 р. за розрахунками становить:

Ч.т. = о.п. : (в/д · т/п) = 720 000 000 грн : (1 645 грн · 1,4 дн.) = 312 635 осіб.

Для порівняння, місто Львів, за даними управління туризму Львівської міськради, у 2017 р. відвідало 2,6 млн туристів, при цьому термін перебування становив 4,4 дня [10].

Якщо схематично розглянути туристичні витрати, то можна перекоонатися, що основні витрати, насамперед, направлені на готельні, ресторани та туристичні підприємства, які безпосередньо надають обслуговування. Частина цих коштів виходить з економічного обігу на оплату імпорту товарів і послуг, які споживаються на місці перебування, і ці кошти надалі не відіграють ролі в економічній діяльності міста. Решта коштів використовується на придбання місцевих товарів та послуг, покриття власних витрат на енергоносії, оплату праці, податків та ін. У кожному циклі витрат частина коштів накопичується, частина сплачується державі у вигляді податків, і вони перестають обертатись в економіці тієї чи тієї території.

Проведені наукові дослідження також свідчать, що 345 грн на день, або 21 % коштів від загальної суми щоденних витрат, витрачалися туристами в м. Чернівці на додаткові послуги, сувеніри, транспорт та ін.

Перелік характерних послуг і товарів, спожитих туристами протягом 2017 року та їх обсяги підтверджують, що туризм безпосередньо або опосередковано через туристичне споживання здійснює стимулювальний вплив на розвиток таких видів економічної діяльності, як транспорт, готелі та ресторани, роздрібна торгівля, харчова промисловість, будівництво, зв'язок, страхування, фінансове посередництво, діяльність у сфері відпочинку й розваг, культури та спорту тощо. Розвиток туризму стимулює поживлення місцевої економіки та створення додаткових постійних і сезонних робочих місць. Туристичне споживання активно підтримує існування й розвиток сувенірної виробництва, народних ремесел, національної культурної спадщини та ін.

Щорічний аналіз реалізації обсягу туристичних послуг і товарів у м. Чернівці, який здійснюється протягом останніх п'яти років (2012–2016), та встановлення багатьох факторів, що впливають на реалізацію туристичних послуг, дає можливість спрогнозувати попит на туристичні послуги на майбутній період (3–5 років).

Так, використовуючи статистичні методи прогнозування попиту на туристичні послуги,

які у практиці прогнозування реалізації послуг є найбільш поширеними, обчислюються окремі прогнозні показники за різними методами. Статистичні методи прогнозування базуються на трендових моделях (методи екстраполяції) та на факторних моделях, які, на відміну від методів аналогії та методів експертизи, показують більш реальні прогнозні дані.

За даними Чернівецької міськради, обсяг характерних товарів та послуг, що споживалися туристами на території м. Чернівці у 2012 р., становив 467,9 млн грн [12, с. 6], а у 2016 р. – 657,5 млн грн [13, с. 6].

Середньорічний темп зростання розраховано за формулою:

$$\bar{K} = \sqrt[m-1]{\frac{y_t}{y_1}},$$

де y_t – середньорічний темп зростання;

y_t – реалізація послуг у звітному (останньому) році;

y_1 – реалізація послуг у базисному (першому) році;

m – кількість років у динамічному ряді.

За проведеними розрахунками,

$$(\bar{K} = \sqrt[4]{\frac{657,5}{467,9}} = 1,088), \text{ обсяг реалізації ту-}$$

ристичних послуг у м. Чернівці щорічно, за останні п'ять років (2012–2016 рр.), збільшувався в середньому на 8,8 % (к).

Прогноз реалізації послуг на майбутній період:

2017 рік: $y_{17} = y_{16} \cdot K = 657,5 \cdot 1,088 = 715,36$ млн грн.

2018 рік: $y_{18} = y_{17} \cdot K = 715,36 \cdot 1,088 = 778,31$ млн грн.

2019 рік: $y_{19} = y_{18} \cdot K = 778,31 \cdot 1,088 = 846,8$ млн грн.

2020 рік: $y_{20} = y_{19} \cdot K = 846,8 \cdot 1,088 = 921,31$ млн грн.

Надзвичайно важливо те, що 2017 рік підтверджує прогнозні показники й загальний обсяг характерних товарів і послуг, наданих туристами на території м. Чернівці у 2017 р., який становив близько 720 млн грн.

Отже, через три роки обсяги споживання характерних товарів і послуг туристами у м. Чернівці зростуть до 921,31 млн грн та досягнуть критичного рівня навантаження на загальну й туристичну інфраструктуру та на-

вколишнє середовище, а це вимагає розбудови відповідної інфраструктури, додаткового залучення матеріальних і трудових ресурсів, збереження екологічної рівноваги.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. На основі проведення відповідних розрахунків встановлено загальний обсяг наданих послуг і придбаних товарів, визначено чисельність туристів, які відвідали місто, середню тривалість їх перебування та витрати туристів під час перебування. На засадах використання методу екстраполяції розраховано середньорічний темп зростання обсягу характерних і супутніх послуг та прогнозування їх зростання на майбутні періоди.

Доведено, що туризм безпосередньо або опосередковано, через споживання різноманітних послуг, здійснює стимулювальний вплив на розвиток багатьох видів економічної діяльності.

Проведене наукове дослідження та використання сучасних методів розрахунку обсягу наданих туристичних послуг та придбаних товарів туристами, на прикладі м. Чернівці, сприяє реальному встановленню чисельності туристичних потоків, визначенню впливу туристичної галузі на економіку міста та розв'язанню багатьох економічних і соціальних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кицяк В. Ф. Розвиток міжнародного туризму як один з факторів становлення економіки України / В. Ф. Кицяк // Економіка України. – 1995. – вип. 7 (404). – С. 85–88.
2. Найчастіше відвідують Україну жителі Молдови, Білорусі та Росії – інфографіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/naichastishe-vidviduiut-ukrainu-zhyteli-moldovy-bilorusi-i-rosii-trykordonnyku> (дата звернення: 29.01.2018). – Назва з екрана.
3. Szlaki turystyczne od pomyslu do realizacji / Praca zbiorowa pod redakcja Andrzej Stasiaka, Jolanty Sledzinkiej, Bogdana Wlodarczyka/ Warszawa – Lodz – 2014. – 525 p.
4. Ztanislaw Liszewski Miasto i turystyka. – Lodz, 2017. – 420 p.

5. Цибух В. І. Почти бесполезные показатели / В. І. Цибух // *Компаньон*. – 2004. – № 43. – С. 36–41.
6. Милашко О. Г. Статистика туризму : навч. посіб. / О. Г. Милашко. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 168 с.
7. Кифяк В. Ф. Функціонування євро регіону «Верхній Прут» та його роль в інтеграційних процесах України / В. Ф. Кифяк // *Економіка України*. – 2008. – вип. 6 (559). – С. 65–72.
8. КВЕД 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://howtoregister.com.ua/kved_2009.html (дата звернення: 11.10.2017). – Назва з екрана.
9. Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності [Електронний ресурс] : Наказ Державної туристичної адміністрації України, Державного комітету статистики України від 12 листопада 2003 р. № 142/394. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG8449.html (дата звернення: 04.12.2017). – Назва з екрана.
10. У 2017 році туристи залишили у Львові понад півмільярда євро [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2018/01/13/u_2017_roci_turysty_zalyshyly_u_lvovi_ponad_pivmilyarda_yevr (дата звернення: 13.01.2018). – Назва з екрана.
11. Туристичний збір поповнив скарбницю Чернівців на майже 260 тис грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pogliad.ua/news/money/turistichniy-zbir-popovniv-skarbnicyu-chernivciv-na-mayzhe-260-tis-grn-349005/> (дата звернення: 22.12.2017). – Назва з екрана.
12. Програма розвитку туризму в місті Чернівці на 2013–2016 роки [Електронний ресурс] / Рішення Чернівецької міської ради VI скликання від 28.03.2013 № 793. – Режим доступу: chernivtsy.eu/portal/f/mr/ses2013034-793-pr.doc (дата звернення: 22.12.2017). – Назва з екрана.
13. Програма розвитку туризму в місті Чернівці на 2017–2020 роки [Електронний ресурс] / Рішення Чернівецької міської ради VII скликання від 12.01.2017 № 531. – Режим доступу: chernivtsy.eu/portal/f/mr/ses2016020-531.docx (дата звернення: 22.12.2017). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. Kyfyak, V. F. (1995) *Rozvytok mizhnarodnoho turyzmu yak ody z faktoriv stanovleniya ekonomiky Ukrayiny* [Development of international tourism as one of the factors of the formation of the economy of Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 7 (404), 85–88 [in Ukrainian].
2. Naychastishe vidviduyut' Ukrayinu zhyteli Moldovy, Bilorusi ta Rosiyi [The most frequent visitors to Ukraine are residents of Moldova, Belarus and Russia] – infohrafika (29.01.2018). <https://hromadske.ua/posts/naichastishe-vidviduyut-ukrainu-zhyteli-moldovy-bilorusi-i-rosii-prykordonnyky>. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/naichastishe-vidviduyut-ukrainu-zhyteli-moldovy-bilorusi-i-rosii-prykordonnyky> (accessed 29 January 2017) [in Ukrainian].
3. Stasiak, A., Sledzinkiej, J., Wlodarczyk, B. (2014). *Szlaki turystyczne od pomyslu do realizacji. Praca zbiorowa pod redakcja [Tourist routes from idea to implementation. Collective work for the editorial team]*. Warszawa – Lodz [in Polish].
4. Liszewski, Z. (2017). *Miasto i turystyka [City and tourism]*. Lodz [in Polish].
5. Tsybukh, V. I. (2004) *Pochty bespoleznye pokazately* [Almost useless indicators]. *Kompan'yon – Companion*, 43, 36–41 [in Russian].
6. Mylashko, O. H. (2010). *Statystyka turyzmu [Tourism Statistics]*. Odesa : ODEU [in Ukrainian].
7. Kyfyak, V. F. (2008). *Funktsionuvannia yevrorehionu "Verkhniy Prut" ta yoho rol v intehratsiinykh protsesakh Ukrainy* [Functioning of Euroregion "Upper Prut" and its role in the integration processes of Ukraine]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 6 (559), 65–

- 72 [in Ukrainian].
8. KVED 2011 (n.d.) http://howtoregister.com.ua/kved_2009.html. Retrieved from: http://howtoregister.com.ua/kved_2009.html (accessed 11 October 2017) [in Ukrainian].
 9. Nakaz Derzhavnoyi turystychnoyi administratsiyi Ukrayiny, Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrayiny “Pro zatverdzhennya Metodyky rozrakhunku obsyahiv turystychnoyi diyal'nosti” vid 12 lystopada 2003 r. № 142/394 [Order of the State Tourism Administration of Ukraine, State Statistics Committee of Ukraine “On approval of the Methodology for calculating the volume of tourism activity” from 12 November 2003 № 142/394]. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG8449.html (accessed 4 December 2017) [in Ukrainian].
 10. U 2017 rotsi turysty zalyshyly u Lvovi ponad pivmilyarda yevro [In 2017, tourists left over half a billion euros in Lviv]. (2018). https://espreso.tv/news/2018/01/13/u_2017_roci_turysty_zalyshyly_u_lvovi_ponad_pivmilyarda_yevro. Retrieved from https://espreso.tv/news/2018/01/13/u_2017_roci_turysty_zalyshyly_u_lvovi_ponad_pivmilyarda_yevro (accessed 11 January 2018) [in Ukrainian].
 11. Turystychnyy zbir popovnyv skarbnytsyu Chernivtsiv na mayzhe 260 tys. hrn [The tourist collection replenished the Chernivtsi treasury by almost 260 thousand UAH]. (n.d.) <https://pogliad.ua/news/money/turistichniy-zbir-popovnyv-skarbnicyu-chernivciv-namayzhe-260-tis-grn-349005>. Retrieved from <https://pogliad.ua/news/money/turistichniy-zbir-popovnyv-skarbnicyu-chernivciv-namayzhe-260-tis-grn-349005> (accessed 22 December 2017) [in Ukrainian].
 12. Prohrama rozvytku turyzmu v misti Chernivtsyakh na 2013–2016 roky Rishennya Chernivets'koyi mis'koyi rady VI sklykannya 28.03.2013 № 793. [Tourism development programs in the city of Chernivtsi for 2013–2016. Decision of the Chernivtsi City Council of the VI convocation of March 28, 2013 № 793]. (2013). Retrieved from chernivtsy.eu/portal/f/mr/ses2013034-793-pr.doc (accessed 22 December 2017) [in Ukrainian].
 13. Prohrama rozvytku turyzmu v misti Chernivtsyakh na 2017–2020 roky Rishennya Chernivets'koyi mis'koyi rady VII sklykannya 12.01.2017 № 531 [Tourism development programs in the city of Chernivtsi for 2017–2020. Decision of the Chernivtsi City Council VII convocation of January 12, 2017 № 531] (2017). Retrieved from chernivtsy.eu/portal/f/mr/ses2016020-531.docx (accessed 22 December 2017) [in Ukrainian].

В. Ф. Кицяк, доктор экономических наук, профессор (Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ; **О. В. Кицяк** кандидат экономических наук, доцент (Черновицкий национальный университет имени Ю. Федьковича). **Современные подходы к расчету объема предоставленных туристических услуг, определения численности туристов и прогнозирования на будущие периоды.**

Аннотация. Цель статьи заключается в поиске современных подходов к расчету объема предоставленных характерных и сопутствующих туристических услуг и приобретенных товаров туристами, установлению численности туристов, посетивших регион или город, и прогнозированию объемов туристических услуг на будущие периоды. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, экспертных оценок и экстраполяции. **Результаты.** На примере г. Черновцы установлена численность туристов, посетивших город, рассчитан объем предоставленных услуг и среднегодовой темп роста реализации туристических услуг за последние пять лет, что способствовало прогнозированию объема реализации услуг на предстоящий период. **Практическая значимость результатов исследования.** Установлен перечень предоставляемых услуг и приобретенных товаров туристами, и их объемы подтверждают, что туризм непосредственно или частично через туристическое потребление, осуществляет стимулирующее влияние на развитие многих видов экономической деятельности и требует развития соответствующей инфраструктуры, дополнительного привлечения материальных и трудовых ресурсов, сохранения экологического равновесия.

Ключевые слова: расчет, характерные и сопутствующие услуги, объем услуг, численность туристов, реализация, темп роста, прогнозирование.

V. Kyfyak, Dc. Econ. Sci., Professor (Chernivtsi Trade and Economics Institute KNTUE); **O. Kyfyak**, Cand. Econ. Sci., Docent (Chernivtsi National University named after Yu Fedkovich). **Modern approaches to calculating the volume of tourism services provided, determination of the number of tourists and forecasting for future periods.**

Annotation. Purpose The purpose of the paper is to find modern approaches to calculating the volume of provided characteristic and accompanying tourist services and goods purchased by tourists, to determine the number of tourists visiting the city and forecasting the volume of tourist services for future periods. **Methodology of research.** The solution of the tasks set in the article is carried out with the help of such general scientific and special research methods, as: analysis and synthesis, systematization and generalization, expert evaluations and extrapolation. **Findings.** On the example of the city of Chernivtsi the number of tourists visiting the city was defined, calculated the volume of services and the average annual growth rate of tourism services sales over the last five years, which contributed to forecasting the volume of service delivery for the future period. **Practical value.** The established list of services rendered and purchased goods by tourists and their volume confirm that tourism directly or indirectly through tourist consumption, has a stimulating effect on the development of many types of economic activity and requires the development of appropriate infrastructure, additional attraction of material and labor resources, preservation of ecological balance.

Keywords: calculation, characteristic and accompanying services, volume of services, number of tourists, implementation, growth rate, forecasting.